

STUDII BIBLICE 41

MARIUS COJAN

EXILUL BABILONIAN
etapă fundamentală
în maturizarea identității
și a credinței lui Israel

Sapientia
Iași 2018

Imprimatur

✠ Petru Gherghel
Episcop de Iași
24 iunie 2018

Redactor: pr. dr. Ștefan Lupu
Tehnoredactare, coperta: Iulian Gherghel

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COJAN, MARIUS

Exilul babilonian – etapă fundamentală în maturizarea identității și a credinței lui Israel / Marius

Cojan. – Iași : Sapienia, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-578-343-0

2

Pe copertă: Michelangelo, sus – *Profetul Ezechiel*, jos – *Profetul Ieremia*, Capela Sixtină, Vatican (1508-1512).

© 2018 Editura SAPIENTIA
Institutul Teologic Romano-Catolic
Str. Th. Văscăuțeanu, 6
RO – 700462 Iași
Tel. 0232/225228
Fax 0232/211476
www.editurasapientia.ro
www.librariasapientia.ro
e-mail: slupu@itrc.ro

CUPRINS

Sigle și abrevieri	7
Cuvânt înainte	9
Introducere	13
CAPITOLUL I: Exilul, pedeapsă a păcatului	15
1. Israel, poporul Legământului.	16
1.1. Alegerea deosebită a poporului ales.	16
1.2. Exigența Legământului	19
2. Denunțarea păcatului lui Israel în predica profeților.	21
2.1. Idolatria, păcatul „originar” al lui Israel.	24
2.2. Nedreptatea socială	34
2.3. Cultul formalist, exterior	40
2.4. Împietrirea lui Israel	43
3. Încercările de restaurare ale cultului iahvist	45
3.1. Reforma regelui Ezechia	45
3.2. Reforma deuteronomistă a regelui Iosia	47
Concluzie	50
CAPITOLUL II: Împlinirea judecății lui Israel	51
1. Iminența pedepsei divine în mesajul profeților.	51
1.1. Falsitatea teologiei naționale	52
1.2. Doctrina „restului sfânt” – certitudinea unei speranțe	56
2. Împlinirea judecății lui Israel.	60
2.1. Situația politică la începutul secolului al VI-lea î.C. în Orientul Apropiat	60
2.1.1. Decăderea Asiriei și împlinirea profețiilor biblice	60
2.1.2. Noua amenințare de la Răsărit	64
2.2 Sfârșitul Regatului lui Iuda și deportările iudeilor	71
3. „Pe malurile râurilor din Babilon...”	75
3.1. Trauma exilului	75

3.2. Atracția Babilonului	77
3.3. Mângâierea adusă de profeți	78
3.3.1. Profetul Ezechiel	81
3.3.2. Profetul Deutero-Isaia	83
3.4. Împlinirea speranței restaurării	85
Concluzie	87
CAPITOLUL III: Exilul babilonian –	
 renașterea spirituală a poporului ales	
1. Activitatea literară din exil	
în vederea înțelegerii judecății lui Israel:	
etapă în formarea Pentateuhului.	90
1.1. Studiul criticii biblice moderne	92
1.2. Rolul preoților din exil în păstrarea tradițiilor	93
1.3. Aportul tradiției deuteronomiste	
la înțelegerea exilului	95
1.4. Tradiția sacerdotală	97
2. Religia Torei sau spre desăvârșirea legalismului	103
2.1. Ce este „Tora”?	103
2.2. Codificarea Legii	105
2.3. Noi forme de practicare a cultului lui Yahweh	108
2.3.1. Circumcizia	108
2.3.2. Sabatul	109
2.3.3. Sinagoga	111
2.4. De la regalitate la teocrație	112
2.5. Etica iudaismului	115
3. Mesianismul în scrierile perioadei exilice	118
3.1. Regalitatea și mesianismul.	120
3.2. Mesianismul în scrierile	
profeților Ieremia și Ezechiel.	123
3.3. Deutero-Isaia: Servitorul lui Yahweh	126
Concluzie	128
Concluzie	131
Bibliografie	135

SIGLE ȘI ABREVIERI

1. Cărți biblice

<i>Gen</i>	Cartea Genezei
<i>Ex</i>	Cartea Exodului
<i>Lev</i>	Cartea Leviticului
<i>Num</i>	Cartea Numerilor
<i>Dt</i>	Cartea Deuteronomului
<i>Ios</i>	Cartea lui Iosue
<i>Jud</i>	Cartea Judecătorilor
<i>1Sam</i>	Cartea întâi a lui Samuel
<i>2Sam</i>	Cartea a doua a lui Samuel
<i>1Rg</i>	Cartea întâi a Regilor
<i>2Rg</i>	Cartea a doua a Regilor
<i>1Cr</i>	Cartea întâi a Cronicilor
<i>2Cr</i>	Cartea a doua a Cronicilor
<i>Esd</i>	Cartea lui Esdra
<i>Neh</i>	Cartea lui Nehemia
<i>Ps</i>	Cartea Psalmilor
<i>Prov</i>	Cartea Proverbelor
<i>Is</i>	Cartea profetului Isaia
<i>Ier</i>	Cartea profetului Ieremia
<i>Lam</i>	Cartea Lamentațiunilor (Plângeri)
<i>Bar</i>	Cartea profetului Baruh
<i>Ez</i>	Cartea profetului Ezechiel
<i>Dan</i>	Cartea profetului Daniel
<i>Os</i>	Cartea profetului Osea
<i>Am</i>	Cartea profetului Amos
<i>Abd</i>	Cartea profetului Abdia
<i>Mih</i>	Cartea profetului Miheia
<i>Il</i>	Cartea profetului Ioel
<i>Nah</i>	Cartea profetului Nahum
<i>Hab</i>	Cartea profetului Habacuc
<i>Sof</i>	Cartea profetului Sofonia

<i>Ag</i>	Cartea profetului Aggeu
<i>Zah</i>	Cartea profetului Zaharia
<i>Mal</i>	Cartea profetului Malahia
<i>Înț</i>	Cartea Înțelepciunii
<i>Sir</i>	Cartea lui Ben Sirah

2. Alte sigle și abrevieri

ARCB	Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București
cap.	capitolul
cf.	vezi
ed.	editor
î.C.	înainte de Cristos
trad.	traducere
<i>VTB</i>	LEON-DUFOUR X., ed., <i>Vocabulaire de Théologie Biblique</i> , Cerf, Paris 1970; trad. română, <i>Vocabular de teologie biblică</i> , ARCB, București 2001

CUVÂNT ÎNAINTE

Ideea valorizării prin publicare a unor lucrări finale ale studenților care termină cursurile Institutului Teologic Romano-Catolic „Sfântul Iosif” din Iași mi s-a părut de salutat, mai întâi, pentru acoperirea în parte a literaturii teologice și spirituale destul de carente în limba română și, mai apoi, pentru că unele lucrări sunt mici bijuterii în domeniu.

În primul rând, mi-a venit în memorie ceea ce a pus în scris părintele (actualmente) Cojan Marius. Am recitat lucrarea și cred că nu m-am înșelat. Subiectul este tulburător pentru orice om: exilul babilonian cu toate manifestările lui tragice – pierderea Țării Promise, desființarea regalității și întreruperea dinastiei făgăduite de Dumnezeu lui David că va fi veșnică, distrugerea Templului de la Ierusalim și încetarea cultului – înseamnă împlinirea implacabilă a judecății lui Dumnezeu pentru neascultările repetate ale lui Israel? Este Dumnezeu un răzbunător care își încalcă fidelitatea față de Alianță, abandonând poporul pe care și l-a ales de bunăvoie? Se complace Dumnezeu cu cruzime în suferințele și moartea atâtor deportați? Sau Dumnezeul lui Israel este învins de zeul babilonienilor, Marduk?

Autorul citește și recitește istoria biblică. Alegerea lui Israel este stipulată într-o Alianță. Încălcarea acestui Legământ cu Dumnezeu este păcat. Păcatul prin excelență al lui Israel este idolatria din care derivă nedreptatea socială, cultul formalist, împietrirea tuturor fracțiunilor comunității. Încercările de restaurare a cultului, reformele regilor Ezechia și Iosia, mesajul

profeților eşuează. Teologia „națională” se dovedește falsă. Regatul de Nord mai întâi este cucerit de Asiria și apoi Regatul de Sud, Iuda, este cucerit de babiloni- eni, sub conducerea lui Nabucodonosor, iar iudeii sunt deportați „pe malurile râurilor din Babilon”.

Este sfârșitul?

În experimentarea celei mai cumplite tragedii care a cuprins tot poporul, fiii Alianței ascultă adierea de mângâiere a profeților. Dumnezeu lui Israel n-a fost învins de Marduk. Profeții din exil, Ezechiel și Deutero-Isaia, însuflă poporului speranța restaurării. Preoții fac apel la păstrarea tradițiilor. Se descoperă noi forme de practicare a cultului adus Domnului. Apartenența la poporul lui Dumnezeu nu este garantată de locuirea într-o țară delimitată geografic. Semnul intrării în comunitatea pe care a voit-o Domnul este *circumcizia*. În absența templului și a cultului de acolo, începe să se accentueze importanța reunirii la *sinagogă*, mai ales în zilele de *Șabat* pentru a *asculta* cuvântul Domnului consemnat în Scripturi și, mai ales, în *Tora*, în *Penta-teuh*. În timpul crizei generate de absența regalității se consolidează o societate teocratică, cu o etică nouă, și se înrobustește speranța *mesianismului*. La orizont se întrezărește chipul *Servitorului lui Yahweh*.

În timpul de suferință din teritoriul străin capătă o deosebită

importanță reflecția iudeilor asupra propriei identități, dobândind în urma exilului o certitudine profundă, o credință nezdruccinată, confirmată de supraviețuirea ace- lui „rest sfânt”, că ei sunt chemați de Dumnezeu să aibă un rol unic în lume. Meditând pe malurile fluviilor mesopo- tamiene, iudeii și-au rememorat istoria: Yahweh i-a eli- berat „cu braț puternic” din robia egipteană, apoi, pe Muntele Sinai, le-a dăruit Legea sa, încheind un legământ cu ei, după care i-a condus spre țara făgăduinței, cea pe

care odinioară o promisese lui Abraham; dar pentru că ei au încălcat în mod repetat Legământul, au fost pedepsiți, fiind aduși în Babilon (pag. 132).

Deportarea în Babilon nu este sfârșitul. Ea

menține încrederea și speranța printre supraviețuitorii catastrofei, dovedind, prin apelul la intervențiile trecute (în special la exod) ale lui Yahweh în favoarea poporului său, că Domnul nu-și părăsește poporul, că el urmează un plan stabilit încă de la începuturi și că cei care vor respecta Legea se vor bucura de făgăduințele divine. Acestea se vor împlini în Mesia, instauratorul pe pământ al Împărăției lui Dumnezeu (pag. 133).

Epoca cea mai sumbră din istoria lui Israel devine timpul cel mai limpede de reflecție și timpul cel mai încărcat de roade spirituale pentru noul popor al lui Dumnezeu care se înfiripă în țara sclaviei.

Lucrarea părintelui Marius Cojan este lămuritoare în această dezvoltare logică de teologie biblică. Recursul constant la textul însuși al Bibliei, apelarea la judecata specialiștilor autoritari în domeniu – într-o bibliografie, deși minimală, aleasă cu grijă – fac din realizarea de față un instrument folositor pentru înțelegerea unui eveniment istoric de referință și a semnificației lui în istoria mântuirii.

Recomandarea lecturii ei este superfluă. Se impune de la sine. Și sperăm că autorul va purcede cu același elan și cu aceeași tenacitate și la alte aprofundări ale Cuvântului mântuitor și viu al lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură.

Pr. Alois Bulai